

Vilém Knoll
Jakub Hablovič
a kolektiv (eds.)

NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2023

Právní věda v praxi

Naděje právní vědy 2023

Naděje právní vědy 2023

Právní věda v praxi

**Vilém Knoll, Jakub Hablovič
a kolektiv (eds.)**

Sborník příspěvků
ze stejnojmenné mezinárodní konference
pořádané Fakultou právnickou Západočeské univerzity v Plzni
v hybridní formě dne 24. listopadu 2023

Plzeň 2024

**FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI**

Naděje právní vědy 2023: Právní věda v praxi

Editoři:

doc. JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.; Mgr. Jakub Hablovič, Ph.D.

Recenzenti:

Mgr. Michal Dittrich, Ph.D.; Mgr. Tomáš Křivka, Ph.D.; JUDr. Bc. Petr Kybic, Ph.D.;

doc. JUDr. Antonín Lojek, Ph.D.; prof. JUDr. Karel Marek, CSc.;

JUDr. et PhDr. Jiří Novotný, Ph.D.; JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.;

JUDr. Petra Hrubá Smržová, Ph.D.

Za obsahovou stránku odpovídají autoři příspěvků.

Typografická úprava:

Jakub Pokorný

Vydala:

Západočeská univerzita v Plzni, Univerzitní 2732/8, 301 00 Plzeň

První vydání, 806 stran

Plzeň 2024

ISBN 978-80-261-1258-7

ISBN 978-80-261-1257-0 (brožovaná vazba)

DOI <https://doi.org/10.24132/ZCU.NADEJE.2023>

© Západočeská univerzita v Plzni, 2024

Editorická předmluva

Konference Naděje právní vědy je Fakultou právnickou Západočeské univerzity v Plzni pořádána s přestávkami již od roku 2006 a stala se již tradiční akcí na které se setkávají mladí i zkušenější vědečtí pracovníci a zejména doktorandi. Výhodou této konference – jak se alespoň její organizátoři domnívají – je její široké tematické pojetí, které umožňuje účastníkům prezentovat svá aktuálně zpracovávaná témata bez nutnosti jejich modifikace z důvodu tematického ohraničení, která podobné akce obvykle mají. To může být zajímavé zejména pro studenty doktorských studijních programů, kteří zde mohou prezentovat části připravovaných disertačních prací, získat zpětnou vazbu své dosavadní vědecké práce a současně jim také umožňuje naplnit jeden z obvyklých studijních požadavků – publikování části práce před jejím předložením k obhajobě. Tato akce tak naplňuje svůj cíl, který deklaruje již ve svém názvu, tedy podpořit a rozvíjet budoucí nadějně právní vědce bez rozdílu témat jejich zájmu.

Letošní 12. ročník konference byl opět uspořádán v hybridní formě, přičemž byla koncipován jako jednodenní. Za velkého zájmu účastníků ji v pátek 24. listopadu 2023 zahájil úvodním slovem děkan Fakulty právnické ZČU JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., který v něm zdůraznil zejména potřebu rozvíjení osobních kontaktů mladých vědeckých pracovníků prostřednictvím konferenčních akcí. Následně proděkan pro vědu a výzkum doc. JUDr. Vilém Knoll, Ph.D., seznámil přítomné s organizačními záležitostmi akce. Poté následovalo jednání v jednotlivých sekcích. S ohledem na to, že i v tomto roce byla přihlášena konferenční vystoupení zaměřená na různorodou škálu otázek právní vědy i aplikační praxe, odehrávala se konference v pěti souběžně probíhajících sekcích volně přístupných všem účastníkům. V nich osobně nebo on-line vystoupilo 122 řečníků z toho 67 ze zahraničí (ze Slovenska, Polska, Maďarska, Nizozemí), kteří přednesli své příspěvky v češtině, slovenštině, polštině a angličtině. Konference tak měla stejně jako v předešlých ročnících velmi bohatou účast.

Za nelehkou organizaci rozsáhlé akce a přípravu sborníku je třeba poděkovat řešitelskému a organizačnímu týmu, zejména Mgr. Jakubovi Hablovičovi, Ph.D., který se spolu s Mgr. et Mgr. Karolínou Hanzlovou, Mgr. Bc. Denisou Kotroušovou, JUDr. Janem Mífkem a Mgr. Vojtěchem Urbou skvěle zhostil také řízení jednotlivých konferenčních sekcí. V neposlední řadě pak děkujeme také

členům organizačního týmu z řad studentů a zejména pak recenzentům této publikace za její posouzení.

Konference samotná i vydání tohoto sborníku pak bylo financováno v rámci interního grantového projektu Západočeské univerzity v Plzni SVK1-2023-007 „Naděje právní vědy – Právní věda v praxi 2023“.

Pevně věřím, že tento sborník si i přes své velmi široké tematické rozpětí najde spokojené čtenáře nejen z řad právnické akademické obce, ale i z řad všech těch, kteří se zabývají právem v praxi.

za organizační tým
doc. JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.

Obsah

<i>Marek Adamkovič</i> Aktuálny stav kriminalizácie dezinformácií v Slovenskej republike	1
<i>Jan Adamov</i> Sankční politika České republiky v multilaterálním kontextu	7
<i>Filip Baláži</i> Princípy zdaňovania vs. aktuálne trendy v boji proti daňovým únikom	15
<i>Lýdia Baluchová</i> Medzinárodnoprávna subjektivita jednotlivca v oblasti ochrany ľudských práv s jej presahom do azylu a utečenectva	25
<i>Tibor Bartoš, Martin Orviský</i> Karuselové podvody	36
<i>Lilla Andrea Barzo</i> Thoughts on the private law interpretation of the doctor's duty to tell the truth ...	48
<i>Alexandra Bejvančická</i> Předběžné šetření některých trestných činů proti 6. příkázání: postavení obviněného a jeho advokáta	55
<i>Veronika Bernardinová</i> Aplikace korektivu dobrých mravů v rozhodovací praxi Ústavního a Nejvyššího soudu	63
<i>Matej Biroš</i> Materiálny pohľad na vývoj výšky škody ako kvalifikačného znaku následku trestného činu	71
<i>Petr Bydžovský</i> Právní úprava alternativních fondů z hlediska prevence kriminality	84

<i>Patrik Mária Čerňanský</i> Rozhodnutie prezidenta o nevymenovaní osoby za člena vlády Slovenskej republiky – Oprávnenie alebo svojvôľa?	90
<i>Radka Čihulková</i> Rekognice osob simultánní, sekvenční, wildcard či eliminační – kterou preferovat?	99
<i>Milan Dočkal</i> Vybrané aspekty nabytí vlastnického práva k pohľadávce	110
<i>Miroslava Dolíhalová, Jakub Dzimko</i> K zmluvnej úprave majetkových vzťahov medzi manželmi v podmienkach Slovenskej republiky	118
<i>Milan Ďurica</i> O rozvoji inštitútu odporovateľnosti v judikatúre najvyšších súdnych autorít	131
<i>David Dvořák</i> Disciplinární řízení v osnově zákona o tiskové komoře z roku 1930	140
<i>Attila Fodor</i> Polygraf v trestnom konaní v kontexte zásady nemo tenetur	147
<i>Laura Gazdagová</i> Medzinárodnoprávne mechanizmy ochrany environmentálnych ľudských práv hmotnoprávneho charakteru	157
<i>Karolína Godál</i> Nařízení o obecném režimu podmíněnosti ve světle rozhodnutí Soudního dvora EU o žalobách Maďarska a Polska a jeho budoucnost mezi nástroji na ochranu právního státu	170
<i>Karolina Gwiżdż</i> Recent changes in the taxation of residential real estate acquisitions in the context of the Polish tax on civil law transactions	182

<i>Milan Hlušák</i> Domnienky a fikcie v súkromnom práve	189
<i>Dominik Hoda</i> Odpovednosť člena statutárneho orgánu obchodní korporace za spôsobení úpadku ve světle § 66 zákona o obchodních korporacích ...	198
<i>Júlia Hoffmanová</i> Vybrané riziká a príležitosti daňovej (ne)regulácie v digitálnej ekonomike ...	207
<i>Roland Hochmann</i> Ekonomická kriminalita a priestor pre využívanie alternatívnych trestov pri jej trestaní	215
<i>Diana Horňáková</i> Právna regulácia obmedzovania politických práv v núdzových situáciách – rámcová analýza	222
<i>Žaneta Hošková</i> Žádost o výkon práce na dálku dle novely zákoníku práce	236
<i>Kateřina Hrabánková</i> Ochrana veriteľov v čase krízy obchodnej spoločnosti	246
<i>Miroslav Chupáč</i> Otázka (ne)priznání náhrady nákladů za zastoupení advokátem v soudním řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví	258
<i>Viktória Jánošová</i> Legal framework for the temporary protection of refugees	267
<i>Simona Karafová</i> (Ne)autorita ústavného textu optikou ústavných zmien	278
<i>Maximilián Kiko</i> Povinná miera opatrnosti poškodeného pri podvodných konaniach z pohľadu trestného práva hmotného	288

<i>Renáta Kišoňová</i> Od obdivu k znechuteniu	298
<i>Adam Kobyljanský</i> Kauza Tempel ve světle aktuální judikatury Ústavního soudu	303
<i>Roman Kočí</i> Neslučitelnost funkcí zastupitele obce pohledem garance základních lidských práv	311
<i>Marie Kohoutová</i> Úloha mezinárodních dohod při ochraně práva znát svůj původ	322
<i>Vladimír Kolář</i> Procesní důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele poskytovatelem úvěru	330
<i>Vladimír Kreiža</i> Odpovědnost za pomocníka-zaměstnance: Jak udělat z hororu příběh s dobrým koncem	342
<i>Petr Kulawiak</i> Nemajetková újma při pracovním úrazu	352
<i>Viliam Kutenič</i> Dodržiavanie zákonnosti v prípravnom konaní	358
<i>Elena Lazoriková</i> Špecifikácia daňových trestných činov v podmienkach Slovenskej republiky ...	366
<i>Zuzana Macková</i> Otázky nad aplikáciou Nariadenia (EÚ) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia pri poskytovaní štátnych sociálnych dávok (prídavku na dieťa)	377
<i>Martin Mach</i> The Right to be forgotten... but is it really a right?	390

<i>Ondřej Mach</i>	
Změna pohlaví v kontextu pracovního práva	397
<i>Martina Makaturová</i>	
Vývoj pôsobnosti Európskej únie v oblasti trestného práva	409
<i>Jan Mířek</i>	
Specializace trestních úseků soudních oddělení na sexuální trestné činy a na mezinárodní justiční spolupráci	419
<i>Miroslav Mimra</i>	
Nová právní úprava práce na dálku v zákoníku práce	431
<i>Pavčina Minaříková</i>	
Přijatá opatření ve vybraných státech Evropské Unie v době protiruských sankcí v oblasti veřejných zakázek a jejich vzájemné srovnání	443
<i>Michal Novák</i>	
Vybrané nedostatky zákona na ochranu republiky a jeho nadužívání v kontexte urážky prezidenta republiky	452
<i>Mária Nováková, Pavol Rak, Katarína Kezman</i>	
Pracovné podmienky odsúdených	458
<i>Jan Novotný</i>	
Limity mediálních projevů soudců plynoucí z požadavku nestrannosti	466
<i>Jiří Novotný</i>	
Aktuální stav dokončení hospodářské a měnové unie	477
<i>Kateřina Obadalová</i>	
Zaměstnanci nebo OSVČ? První rozhodnutí evropských soudů	489
<i>Júlia Ondrová, Michal Úradník</i>	
Ústavná sťažnosť fyzických alebo právnických osôb v intenciách lehôt	499

<i>Paulina Paľach</i> The latest jurisprudence line of the Polish Supreme Court in the context of doubts regarding the interpretation of Art. 17 ¹⁸ sec. 1 of the Act on Housing Cooperatives	506
<i>Petra Paluchová</i> Ochrana zvierat ako súčasť verejného záujmu z pohľadu Európskeho súdu pre ľudské práva	514
<i>Lucia Petříková</i> Náhradné materstvo z pohľadu aplikačnej praxe pracovného práva	524
<i>Vladimír Petrila</i> Zneužitie práva a daňový podvod v kontexte judikatúry Súdneho dvora Európskej únie	531
<i>Dominika Písarčíková</i> Postihovanie plagiatstva normami správneho práva	543
<i>Juraj Plaza</i> Eliminácia pracovných úrazov pomocou umelej inteligencie	550
<i>Martin Plch</i> Přivlastnění a nález jako originární způsob nabytí vlastnického práva v občanském zákoníku	560
<i>Viliam Poništ</i> Vplyv rozsudku Súdneho dvora EÚ v spojených veciach C-422/19 a C-423/19 „Hessischer Rundfunk“ na vývoj menového práva	571
<i>Natália Priateľová</i> Zvýhodnenia ESOP programov a ich uplatnenie v praxi	584
<i>Marek Prudovič</i> Ius commune – jeho pramene a charakteristika	596

<i>Nguyen Thi Quynh</i> Criticisms of Conventions on international carriage of goods by sea and the question of uniformity	606
<i>Martin Skaloš</i> Právo užívania pôdy v právnej úprave socialistického Československa	615
<i>Raheleh Soltanibahreman</i> Copyright regulations for AI-generated works in the EU	625
<i>Somayyeh Soltanibahreman</i> Legal History and Theory of Law: Unraveling the Foundations of Jurisprudence	632
<i>Marek Strzala</i> Religious freedom and the implementation of electoral programmes after the 2023 parliamentary elections in Poland	639
<i>Luca Szentgyörgyi</i> Property regime of couples in civil partnership in Hungarian law	653
<i>Michaela Szittyaiová</i> Keď sa proces sporí s hmotou (v prípadovej štúdií)	660
<i>Katarína Zajác Ševcová</i> Nadobúdanie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka, publicita údajov katastra a možné zodpovednostné nároky	666
<i>Lucia Šimová</i> Inštitút zapretia otcovstva so zreteľom na návrh dieťaťa	676
<i>Renata Špatenková</i> Nová realita dohod o prácich konaných mimo pracovný poměr. Omezení flexibility pod lupou transpoziční novely zákoníku práce	684
<i>Lukáš Toman</i> Povaha regresního nároku daňového ručitele	696

<i>Frederika Vešelényiová</i>	
Vývoj právnej úpravy poručníctva a zverenia dieťa do náhradnej starostlivosti na Slovensku v prvej polovici 20. storočia	702
<i>Pavel Vetešník</i>	
Role Ústavního soudu České republiky související s pandemií vyvolanou koronavirem COVID-19	714
<i>Michaela Vilhanová, Barbora Klůčiková</i>	
Obchodovanie s deťmi	729
<i>Bronislava Vinerová</i>	
Sloboda prejavu verzus právo na ochranu výsledkov tvorivej duševnej činnosti a možnosti jeho trestnoprávnej ochrany	739
<i>Gabriela Vlková</i>	
Agresivní daňové plánování a zneužití práva v judikatuře Nejvyššího správního soudu	753
<i>Vladislav Vnenk</i>	
Náležitosti odůvodnění příkazu k domovní prohlídce v judikatuře Ústavního soudu ČR	759
<i>Izabela Wasik</i>	
Education in the folk schools in the activities of the National Diet of Galicia	765
<i>Veronika Zoričáková</i>	
Aplikačný rozsah generálnej klauzuly bezdôvodného obohatenia v slovenskom a českom práve	778
<i>Marek Żukal</i>	
„Právo veta“ stálých členů Rady bezpečnosti OSN a limity jeho výkonu	787

O rozvoji inštitútu odporovateľnosti v judikatúre najvyšších súdnych autorít

prof. JUDr. MILAN ĎURICA, PhD.,

Právnická fakulta UMB, Banská Bystrica

DOI: <https://doi.org/10.24132/ZCU.NADEJE.2023.131-139>

Kľúčové slová:

dĺžnik, judikatúra, odporovateľnosť, pohľadávka, veriteľ, vymáhateľná, žaloba

O úvodných myšlienkach

Súkromné právo, ktoré základom je obligačné právo so svojim čarovným svetom veriteľa a dĺžníka, vo svojom historickom vývoji vytváralo mnohé inštitúty na ochranu veriteľa. Predovšetkým sem patrí neplatnosť právnych úkonov, odporovateľnosť právnych úkonov, ale aj systém zabezpečovacích inštitútov v rámci úpravy obligačného práva. V poslednom období sme svedkami nebývalej legislatívnej aktivity, výsledkom ktorej je hypertrofia práva a neprehľadný, neustále sa meniaci právny poriadok. Aktivitu v ochrane veriteľa akoby prebralo obchodné právo, ktoré sa snaží v rámci právnej úpravy práva obchodných spoločností chrániť veriteľov kapitálových spoločností. Obchodný zákonník zavádza mnohé inštitúty, či už pod vplyvom práva Európskej únie alebo vlastnou aktivitou prostredníctvom ich transplantácie z iných právnych poriadkov.¹ Aj napriek ich neustálemu „vylepšovaniu“ kauzistickými novelami, vykazujú minimálnu účinnosť.

Príspevok sa venuje klasickému, v praxi využívanému a efektívnemu inštitútu ochrany veriteľov, ktorým je inštitút odporovateľnosti právnych úkonov,

¹ Napr. mechanizmy na reálne vytvorenie základného imania, zákazu vrátenia vkladov, spoločnosť v kríze, zodpovednosť a ručenie štatutárnych orgánov, diskvalifikácia štatutárnych a iných orgánov, faktický štatutárny orgán, podmienky na vyplatenia zisku spoločníkom kapitálových spoločností a ďalšie.

predovšetkým na pôde Občianskeho zákonníka. Inštitút odporovateľnosti má v slovenskom právnom poriadku duálnu právnu úpravu, pretože je upravený aj v insolvenčnom práve,² kde tradične patrí.³ Na rozdiel od úpravy v Občianskom zákonníku, odporovateľnosť v insolvenčnom práve podlieha neustálym kauzistickým zmenám.

Na príklade vybranej judikatúry chceme poukázať na to, že tou jedinou správnu cestou k právnej istote je judikatúra, osobitne judikatúra najvyšších súdnych autorít, ktorá dokáže rozvíjať platnú právnu úpravu a nie zmena legislatívy ad hoc.⁴

O pohľadávke veriteľa

Jedným z kľúčových problémov odporovateľnosti je aktívna vecná legitímácia na podanie odporovacej žaloby alebo inak povedané určenie pohľadávky, ktorou musí disponovať veriteľ, aby bol oprávnený podať odporovaciu žalobu. Aktívna vecná legitímácia na podanie odporovacej žaloby sa teda koncentruje na osobu veriteľa a jeho pohľadávku. V rovine súkromného práva je veriteľom osoba, ktorá má právo požadovať plnenie od dlžníka, pretože má voči dlžníkovi pohľadávku. Podľa § 42a OZ má aktívnu vecnú legitímáciu veriteľ, ktorý má vymáhateľnú pohľadávku. V prvopočiatkoch účinnosti právnej úpravy, ktorá obnovila inštitút odporovateľnosti v našom právnom poriadku po roku 1991, bolo potrebné v aplikačnej praxi určiť, ktorá pohľadávka je vymáhateľná. Dešifrovanie pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ bolo základnou úlohou judikatúry a právnej doktríny. Judikatúrna a doktrinálna diskusia, ktorá sa rozvinula poskytovala dve alternatívy.⁵ Podľa prvej sa za vykonateľnú pohľadávku považovala len taká pohľadávka, ktorej svedčil exekučný titul a podľa druhej stačilo, ak pohľadávka bola súdne vymáhateľná, obsahovala teda nárok.⁶ Napriek obsahovo identickej úprave s Českou republikou sme sa vydali rozdielnou cestou.

² Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³ Cisárske nariadenie č. 337/1914 ř. z, ktorým sa vydáva poriadok konkurzný, poriadok vyrovnávací a poriadok odporovací. Toto nariadenie novelizovalo poriadok konkurzný č. 1/1869 ř. z. Porovnaj aj: SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. 1–3. Díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

⁴ Bližšie pozri: CSAH, Kristián. (ed.): *Ad hoc legislativa v súkromnom práve*. Praha: Leges, 2019, 263 s.

⁵ ELIÁŠ Karel. Zákon a profesori (Malé praktikum zo sociológie práva). *Právní rozhledy*, 1998, č. 6.

⁶ Bližšie k nároku pozri: LUBY, Štefan. *Výber z diela a myšlienok. Najvýznamnejšie teoretické otázky Československého občianskeho práva*. IURA EDITION, Bratislava, 1998, s. 221.

V Českej republike judikatúra považovala za vymáhateľnú len takú pohľadávku, ktorej svedčil exekučný titul.⁷ Súčasne však umožňovala, aby veriteľ mohol podať odporovaciu žalobu aj v čase, keď ešte ohľadne svojej pohľadávky ne-disponoval exekučným titulom, avšak jeho existencia bola nevyhnutná v čase rozhodovania súdu o odporovateľnosti. V záujme ochrany veriteľov judikatúra najvyšších súdnych autorít vyžadovala prerušenie konania o odporovateľnosti za predpokladu, že veriteľ vedie konanie o zaplatenie tejto pohľadávky. Slovenská judikatúra sa priklonila k druhej alternatíve a za vymáhateľnú pohľadávku považovala každú pohľadávku, ktorú je možné vymáhať na súde v základnom konaní a nevyžadovala pre pohľadávku exekučný titul. Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR bolo publikované v Zbierka stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky⁸ (ďalej aj „ZSR“ alebo „R“). Slovenské riešenie bolo voči veriteľovi nepochybne ústretivejšie, pretože cesta veriteľa za exekučným titulom je často časovo náročná a hlavne umožňuje nadobúdateľovi majetku ďalšie dispozície s majetkom. Následné majetkové dispozície potom sťažovali veriteľovi uplatňovať odporovacie právo. Pri špekulatívnych presunoch majetku často neboli efektívne ani neodkladné opatrenia súdu,⁹ ktorými sa veriteľ snažil zabrániť vlastníckym dispozíciám s majetkom. Napriek tomu, že uvedený výklad pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ bol publikovaný v ZSR, niektoré senáty Najvyššieho súdu SR sa začali odkláňať od tohto rozhodnutia a presadzovali prvú alternatívu, ktorá vyžadovala pre úspešnú odporovateľnosť exekučný titul.¹⁰ Základom ich argumentácie pri zmene právneho názoru bol predovšetkým účel odporovacej žaloby, ktorá slúži na uspokojení pohľadávky veriteľa v exekučnom konaní, a preto by nezodpovedalo tomuto jej účelu, keby pohľadávka veriteľa nebola priznaná vykonateľným rozhodnutím alebo iným titulom, a keby išlo len o pohľadávku „dospelú“ či splatnú, teda žalovateľnú. Argumentácia išla tak ďaleko, že o hovorila o zbytočnosti (nepoužitelnosti) rozhodnutia vyhovujúceho odporovacej žalobe pri neexistencii pohľadávky priznanej exekučným titulom. Tieto právne názory boli podporované aj časťou právnej doktríny.¹¹

⁷ Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu ČR: napr. R 12/1998, 12/2003 a ďalšie.

⁸ R 44/2001.

⁹ Podľa právnej úpravy Občianskeho súdneho poriadku išlo o predbežné opatrenia.

¹⁰ Napr.: NS SR: 3 Cdo 61/2008 z 30. 7. 2009, 5 Cdo 188/2010 z 23. 11. 2011, 6 Cdo 253/2012 zo 17. 11. 2013.

¹¹ FEKETE Imrich.: *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*, Bratislava. Bratislava: Eurokódex 2011, s. 326; SVOBODA Jaroslav a kolektív, *Občiansky zákonník, Komentár a súvisiace predpisy*. EUROUNION: Bratislava 2005, s. 101.

V aplikačnej praxi súdov bol dokonca podaný návrh na ústavný súd na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 42a Občianskeho zákonníka s Ústavou SR. Argumentácia okresného súdu, ktorý podal ústavnú sťažnosť však v konečnom dôsledku nebola postavená na rozpore ustanovenia § 42a OZ s Ústavou SR, ale na výklade, ktorý je prezentovaný v rozsudku sp. zn. 3 Cdo 102/99 z 23. decembra 1999 (R 44/2001).¹² Časť právnej doktríny i napriek zmene judikatúry odmietala stotožnenie „vymáhateľnej“ a „vykonateľnej“ pohľadávky.¹³

Judikatúrny príbeh interpretácie vymáhateľnej pohľadávky týmto nekončil. V dôsledku nejednotnej judikatúry a odklonu od rozhodnutia R 44/2001, dovolací senát Najvyššieho súdu SR¹⁴ predložil vec, v ktorej riešil odporovateľnosť právneho úkonu, na rozhodnutie veľkému senátu Najvyššieho súdu SR.¹⁵ Veľký senát konštatoval, že k zmene judikatúry najvyššieho súdu sa musí pristupovať len vtedy, ak sa tým nezasahuje do princípu právnej istoty, v nevyhnutnej miere a ak sú pre zmenu dané predpoklady. Zmena judikatúry je nevyhnutná aj v prípade, ak treba zmeniť nesprávny právny názor. V danej veci však o takýto prípad nejde. Dôsledkom takejto interpretácie je potom záver vyslovený vo výrokovvej časti rozhodnutia veľkého senátu, podľa ktorého vymáhateľná pohľadávka v zmysle ustanovenia § 42a odsek 1 OZ je pohľadávka, ktorú možno úspešne vymáhať v základnom súdnom konaní.¹⁶

Druhou základnou otázkou, ktorá sa týka pohľadávky veriteľa a ktorú judikatúra riešila je to, v akom časovom štádiu „vývoja“ musí byť pohľadávka veriteľa v momente, keď dlžník urobí právny úkon, aby veriteľ mohol úspešne podať odporovaciu žalobu. Ukrátenie uspokojenia pohľadávky veriteľa je klasickou základnou hmotnoprávnou podmienkou na podanie odporovacej žaloby, či už podľa Občianskeho zákonníka alebo zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Prevažná časť judikatúry všeobecných súdov v prvopočiatku svojho vývoja vyžadovala, aby pohľadávka veriteľa bola v čase urobenia právneho úkonu dlžníka splatná. Tento záver sa dal vyvodiť aj z citovaného rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, ktoré definovalo vymáhateľnú pohľadávku ako takú, ktorú je možné

¹² ÚS SR: PL.ÚS 39/2015 z 1. 7. 2015.

¹³ SEDLAČKO, F. – ŠTEVČEK, M. In: ŠTEVČEK, M. – DULÁK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I. § 1–450. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 318.

¹⁴ NS SR: 6Cdo/237/2017 z 26. 6. 2019.

¹⁵ Ide o postup podľa § 48 Civilného súdneho poriadku.

¹⁶ NS SR: 1VCdo/1/2022 zo 17. 5. 2022.

vymáhať v základnom konaní na súde, a to vzhľadom na to, že na súde je v zásade možné vymáhať len tú pohľadávku, ktorá je splatná. Pri doslovnom výklade by sme mohli uvažovať o tom, že ak pohľadávka nebola v čase urobenia (účinnosti) právneho úkonu dlžníka splatná, nemohol ju dlžník týmto právnym úkonom ukrátiť, pretože ju nebol ešte povinný plniť a veriteľ ju nebol oprávnený vymáhať. Tieto počiatočné úvahy boli odmietnuté, pretože dlžník by účelovým postupom mohol takto inštitút odporovateľnosti obchádzať. Z týchto dôvodov judikatúra jednoznačne pripúšťala odporovaciu žalobu aj takého veriteľa, ktorého pohľadávka nebola v čase urobenia právneho úkonu ešte splatná ale už vznikla.

Judikatúra však stála pred zložitejšou otázkou, keď mala zodpovedať otázku, či odporovať môže aj taký veriteľ, ktorého pohľadávka v čase odporovaného právneho úkonu ešte ani nevznikla. V záujme plného uplatnenia odporovacieho práva judikatúra aj na túto otázku odpovedala kladne. *K odporovacej žalobe (§ 42a OZ) je aktívne vecne legítimovaný len ten, kto mal proti dlžníkovi pohľadávku v dobe, keď bol urobený odporovaný právny úkon, a to aj pohľadávku nesplatnú alebo pohľadávku veriteľa, ktorá má na základe vzniknutého záväzkového právneho vzťahu vzniknúť až v budúcnosti.*¹⁷ V tejto súvislosti je potrebné upozorniť na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, ktoré prezentuje odlišný názor. *„Pre aplikáciu § 42a Občianskeho zákonníka je podstatným preukázateľný a objektívne daný dôvod na úspešnú odporovateľnosť právneho úkonu, aj keď veriteľ v čase uzatvárania takéhoto úkonu nebol s dlžníkom (darcom) v právnom vzťahu, ak takýto nárok uplatnil v lehote troch rokov od uzavretia odporovateľného úkonu (darovacej zmluvy) a je objektívne preukázateľné, že obdarovaný takýto úmysel za daných okolností pri náležitej starostlivosti musel poznať“.*¹⁸ Uvedená právna veta vychádzala z prípadu, v ktorom veriteľ napadol odporovacou žalobou darovaciu zmluvu medzi manželmi a v konaní bol úspešný i napriek tomu, že žalobca sa stal veriteľom dlžníka až po šiestnástich mesiacoch po uzavretí darovacej zmluvy. Argumentácia najvyššieho súdu sa koncentrovala len na dodržanie trojročnej lehoty na uplatnenie odporovacieho práva a na tú skutočnosť, že dlžník mal v čase uzavretia zmluvy ešte aj iných veriteľov. S vysloveným právnym názorom nie je možné súhlasiť, pretože v čase splatnosti pohľadávky veriteľa resp. v čase vzniku pohľadávky veriteľa bola pohľadávka dlžníka krytá len tým majetkom, ktorý mal dlžník v tomto čase a k jej ukráteniu mohlo dôjsť len na základe právnych úkonov dlžníka, ktorý urobil *ex post*. V prípade akceptácie

¹⁷ NS ČR: 21 Cdo 549/2001 z 22. 1. 2002.

¹⁸ R 63/2004.

právneho názoru najvyššieho súdu, by nemohol dlžník prevziať záväzok, ktorý by nebol krytý jeho majetkom po dobu troch rokov od ktorejkoľvek dispozície so svojím majetkom.

V tomto smere je možné uzavrieť diskusiu tak, že veriteľ môže úspešne podať odporovaciu žalobu, ak v čase urobenia právneho úkonu bol veriteľom alebo aspoň existoval právny vzťah na základe, ktorého mu v budúcnosti pohľadávka vznikla. Podobne argumentoval aj Najvyšší súd ČR, keď konštatoval, že ten kto nemá proti dlžníkovi pohľadávku, nemôže byť jeho veriteľom a je tiež pojmovo vylúčené, aby dlžník urobil právny úkon v úmysle skrátiť svojho veriteľa (t. j. skrátiť uspokojenie veriteľovej pohľadávky).¹⁹

O právnom úkone dlžníka

Tak ako podľa právnej úpravy v Občianskom zákonníku, tak aj podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii môže veriteľ odporovať len takému úkonu dlžníka, ktorý je právnym úkonom. V týchto súvislostiach judikatúra v prvom rade vyriešila súbeh právnych prostriedkov ochrany veriteľa voči právnym úkonom dlžníka, keď formulovala záver, podľa ktorého nie je možné úspešne podať odporovaciu žalobu, ak právny úkon je neplatný,²⁰ pretože tento nemá tie právne účinky, ktoré s ním účastníci právneho vzťahu spájali. Odporovaciu žalobu, ktorá je podaná ohľadne právneho úkonu, ktorý je neplatný musí súd, viazaný petitom žaloby, ak nedôjde jeho zmene, zamietnuť.

Veriteľ, ktorý chce podať odporovaciu žalobu musí v návrhu petitu presne identifikovať právny úkon dlžníka, v dôsledku ktorého došlo k ukráteniu uspokojenia jeho pohľadávky a žiadať vyslovenie jeho neúčinnosti.²¹ Predmetom odporovateľnosti sú právne úkony, ku ktorým patria všetky právne úkony, ako aj opomenutia, ktorými sa zakladajú alebo voči nemu zabezpečujú právne nároky.²²

V zásade nie je problém identifikovať typické právne úkony ako sú napr. pomenované zmluvné typy. Ukracujúce úkony v prvopočiatoch účinnosti právnej úpravy odporovateľnosti predstavovali darovacie zmluvy alebo neekvivaletné

¹⁹ NS ČR: 21 Cdo 549/2001 z 22. 1. 2022 (R 64/2002).

²⁰ NS ČR: 31 Cdo 417/99 z 25. 5. 2000.

²¹ K tomu pozri napr.: ÚS SR: I. ÚS 172/2020 zo 16. 4. 2020.

²² STEINER, V. – MAZÁK, J. *Konkurz a vyrovnanie. Systematický výklad. Druhé prepracované vydanie*. Bratislava: IURA RDITION 1997, s. 64.

kúpne zmluvy. Postupne sa prax dlžníkov pri dispozíciách s majetkom stávala stále sofistikovanejšou.

Dlžníci často zakladali so svojim majetkom dcérske spoločnosti a stali sa tak jediným spoločníkom v založenej spoločnosti alebo vkladali svoj majetok do iných už existujúcich spoločností a stávali sa ich spoločníkmi. Judikatúra v týchto súvislostiach ustálila, právny úkon dlžníka, ktorý je možné napadnúť odporovateľnosťou a tým je ten právny úkon, ktorým vloží majetok do spoločnosti.²³

Najvyšší súd SR sa pri identifikácii odporovateľných úkonov vyjadril napr. aj k vyplateniu odmien a prémie ako odporovateľnému právnomu úkonu čo doteraz nebolo judikatúrou riešené. *Vyplatenie odmien a prémie zamestnancovi úpadcu má charakter právneho úkonu, ktorému možno odporovať žalobou o neúčinnosť právneho úkonu podľa § 57 a nasl. zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii.*²⁴ Najvyšší súd SR pri svojej argumentácii vychádzal z tej skutočnosti, že vyplatenie odmien a prémie (ako pohyblivej zložky mzdy, ktorým by malo vecne, časovo a oceniteľne zodpovedať určité plnenie obvykle nad rámec dojednanej základnej pracovnej činnosti krytej základnou mzdou zamestnanca), je potrebné považovať za prejav vôle zamestnávateľa, keďže nejde len o obyčajný prevod (odovzdanie) peňažnej sumy do dispozície zamestnancovi, ale tento prevod je len záverečnou súčasťou, výslednicou úkonu, na počiatku ktorého nevyhnutne stojí určitá vôľa transformovaná do pokynu na vyplatenie, resp. vyplatenia dotknutej sumy. Nejedná sa teda len o faktický dlžníkov úkon vyplatenia – prevodu či odovzdania peňažnej sumy veriteľovi.

Dlho diskutovanou otázkou pri kategorizácii právnych úkonov, ktoré je možné odporovať, je možnosť napadnutia dohody o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“). Právna doktrína a judikatúra zhodne konštatovali, že túto dohodu je možné napadnúť odporovacou žalobou, ak nie je uzavretá vo forme súdneho zmiernu. Polemika ostala pri dohode o vyporiadaní BSM, ktorú súd schválil vo forme súdneho zmiernu. Časť právnej doktríny vôbec odmietala, aby procesné úkony dlžníka bolo možné napádať z dôvodov upravených hmotným právom o vadách právnych úkonov vrátane ich odporovateľnosti, pričom sa argumentuje najmä tým, že procesné právo má svoje procesné prostriedky nápravy.²⁵ K tomu je potrebné uviesť, že Civilný

²³ Napr.: NS SR: 3Obo/34/2016 z 25. 4. 2017.

²⁴ R 20/2023.

²⁵ MACUR, J. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právnych úkonů? *Právní rozhledy* č. 11/1995.

procesný poriadok na rozdiel od Občianskeho súdneho poriadku nepripúšťa proti uzneseniu o schválení súdneho zmiern žiaden opravný prostriedok. Ani judikatúra v tejto oblasti nie je jednotná. Rovnako aj časť judikatúry zastáva názor, že dohodu o vyporiadaní BSM schválenej vo forme súdneho zmiern nie je možné napadnúť odporovacou žalobou.²⁶ Iný senát najvyššieho súdu prijal záver, že dohode o vyporiadaní BSM medzi manželmi vo forme súdneho zmiern je možné úspešne odporovať za splnenia podmienok uvedených v § 42a OZ, avšak nie je možné odporovať uzneseniu, ktorým bol schválený súdny zmiern a ktoré obsahuje dohodu o vyporiadaní BSM, nakoľko sa nejedná o právny úkon účastníkov dohody, ale o súdne rozhodnutie.²⁷ Problematika možnosti napadnúť odporovacou žalobou dohodu o vyporiadaní BSM schválenú súdom vo forme súdneho zmiern bola riešená aj v rozhodnutí Ústavného súdu SR, ktorý sa však v kasačnom rozhodnutí meritorne nevyjadril.²⁸ V dôsledku rozdielnej judikatúry dovolací senát Najvyššieho súdu SR predložil túto problematiku na rozhodnutie veľkému senátu, pričom je toho názoru, že dohodu o vyporiadaní BSM, ktorá je schválená vo forme súdneho zmiern je možné napadnúť odporovacou žalobou.²⁹

Záver

Pri navrhovaní právnych predpisov alebo ich zmien sa neskúma efektívnosť doterajšej právnej úpravy a ani možný prínos navrhovaných zmien. Za tejto situácie jediným indikátorom, ktorý je však z pohľadu aplikačnej praxe rozhodujúci, je uplatňovanie práva veriteľmi na súde, kde inštitúty odporovateľnosti medzi „ochranárskymi“ inštitútmi dominujú. Príspevok na vybranej judikatúre dokumentuje možnosti zvyšovania efektívnosti právnej úpravy judikatúrou súdov bez toho, aby ju bolo potrebné „vylepšovať“ kauzistickými zmenami, ktoré robia právnu úpravu nepoznateľnou, neprehľadnou a často aj vnútorne rozpornou. Stabilná právna úprava umožní postupne vytvárať ustálenú judikatúru najvyšších súdnych autorít, v dôsledku čoho sa dosiahne predvídateľnosť práva a posilňuje sa princíp právnej istoty.

²⁶ NS SR: 23Cdo/40/2019 z 22. 7. 2020.

²⁷ NS SR: 2Cdo/219/2019 z 30. 10. 2019.

²⁸ ÚS SR: I. ÚS 260/2019 z 28. 1. 2020.

²⁹ NS SR: 7Cdo/167/2021 z 25. 5. 2023.

Resumé

On the development of the institute of voidability in the case law of the highest judicial authorities

Recently, the Slovak Parliament has been showing intensive legislative activity, which is manifested by the approval of new laws, but mainly by repeated changes to already adopted laws. Changes in laws are often a response to specific isolated problems that occur in practice. In this way, the legal order becomes unclear, often internally contradictory and unrecognizable to the addressees of the law. Frequently changing legislation that responds to specific problems does not allow for the creation of stable case-law, which is contrary to the requirement for its predictability and contrary to the principle of legal certainty. The article documents, on the institute of voidability, that the vast majority of problems that arise in the application of legal regulations can and should be solved by the case-law of the courts. In this regard, the Supreme Court has an irreplaceable function, which is the only one authorized and obliged to unify case-law. For this purpose, the author chose the institute of voidability, which is very often used by creditors. The selected case-law is proof that most of the problems that arise in practice can be solved without changing the legislation through case-law, which strengthens the principle of legal certainty.